

Ankietowe badanie mobilności transportowej ludności na poziomie lokalnym

Survey of Passenger transport mobility at a local level

Raport końcowy

Final report

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
Departament Handlu i Usług

Warszawa, wrzesień | Warsaw, September 2018

Cel pracy

Celem pracy było przygotowanie kompleksowych wytycznych do przeprowadzania badania na poziomie lokalnym w obszarze mobilności transportowej ludności. Metodologia badania oraz wskazówki do jego realizacji zostały przygotowane na podstawie doświadczeń zebranych podczas ankietowego badania mobilności transportowej ludności w województwie podkarpackim w 2017 roku. Podjęcie się prac w tym zakresie wynikało z rosnącego zapotrzebowania na dane dotyczące zachowań komunikacyjnych ludności w warunkach stale obserwowanych dużych i dynamicznych zmian m.in. w sposobach oraz komforcie podróżowania. Rozpoznanie zachowań komunikacyjnych sprzyja ponadto tworzeniu efektywnych i odpowiadających zapotrzebowaniu podróżnych systemów transportowych dopasowanych do charakterystyki danego regionu. Efektem pracy badawczej jest nie tylko zebranie doświadczeń podczas organizacji i prowadzenia badania pilotażowego dotyczącego tematyki mobilności transportowej ludności, ale także - w oparciu o te doświadczenia - opracowanie „Poradnika w zakresie przeprowadzania ankietowego badania mobilności transportowej ludności” (zwanego dalej Poradnikiem), zawierającego jednolite wytyczne metodyczne i wskazówki do realizacji badań ankietowych w tym zakresie przez ich wykonawców w ramach umów zawartych z zamawiającymi. Znajdujące się w Poradniku rekomendacje dotyczą wszystkich elementów niezbędnych do przeprowadzenia badania, tj.: opis zakresu podmiotowego i przedmiotowego badania, scenariusza przebiegu badania oraz indywidualnych uwarunkowania jego prowadzenia. Ponadto opracowanie zostało wzbogacone o definicje pojęć, które mogą ułatwić zrozumienie i analizę prezentowanych zjawisk. Dodatkowym celem pracy było uzupełnienie Poradnika o możliwe szczegółowe materiały, ułatwiające przygotowanie i wdrożenie badania mobilności transportowej w praktyce.

Metodyka pracy badawczej

1. Zakres czasowy pracy

Prace realizowano zgodnie z przyjętym wcześniej harmonogramem, tj. w okresie od czerwca 2017 r. do lipca 2018 r., w tym ankietowe badanie mobilności transportowej ludności przeprowadzono na terenie województwa podkarpackiego w okresie od października do listopada 2017 roku, a nad Poradnikiem prace przebiegały od marca do lipca 2018 roku.

2. Organizacja pracy

Badanie pilotażowe realizowane w ramach tego etapu było przeprowadzone w terminie październik-listopad 2017 r. na terenie województwa podkarpackiego. Metody badawcze wykorzystane przy realizacji badania, a także przebieg badania oraz ocena jakości otrzymanych wyników zostały opisane w raporcie końcowym. Podsumowanie wyników badania pilotażowego oraz opracowanie wniosków dotyczących zakresu podmiotowego badania i funkcjonalności narzędzia badawczego było istotną częścią prac przygotowawczych do opracowania Poradnika zawierającego zalecenia, rekomendacje i wytyczne dotyczące prowadzenia regionalnych badań mobilności transportowej ludności. Publikacji tej nadano tytuł „Poradnik w zakresie przeprowadzania ankietowego badania mobilności transportowej ludności”. Przygotowaniem Poradnika zajął się zespół badawczy, opracowując zestaw zasad i standardów badawczych. Poszczególne zagadnienia dotyczące zarówno prac organizacyjnych, jak i zaleceń metodologicznych badania zostały ujęte w 9 rozdziałach.

Członkowie zespołu badawczego opracowali każde z tych zagadnień, a następnie pierwsza wersja tekstu została rozestana do wszystkich autorów w celu zebrania uwag i komentarzy. W ten sposób podczas kolejnych iteracji powstała ostateczna wersja Podręcznika. 70- cio stronicowy tekst Poradnika wraz z piętnastoma szczegółowymi załącznikami, ułatwiający przyszłym wykonawcom i zamawiającym tego typu badania ich przygotowanie i przeprowadzenie, jest zaprezentowany w części A Aneksu dołączonego do raportu końcowego z pracy badawczej. Poradnik powinien zostać udostępniony zainteresowanym podmiotom na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego i ministerstwa, w gestii którego są zadania związane z systemem transportowym w Polsce.

3. Zadania zrealizowane w wyniku tej pracy badawczej

W celu zapewnienia sprawnego przebiegu prac zgodnie z harmonogramem pracy badawczej ustalono, że będą one realizowane w trzech etapach.

W etapie I, w okresie od stycznia do maja 2017 roku, przedsięwzięto wykonanie zadań mających na celu opracowanie wstępnej metodologii badania ankietowego. W ramach prac:

- ustalono zakres podmiotowy i przedmiotowy badania, w tym opracowano kwestionariusz wraz z założeniami dla jego oprogramowania,
- wypracowano metodę badania, a w szczególności ustalono operat losowania, schemat losowania próby i metodę realizacji badania w terenie,
- przygotowano następnie listę definicji podstawowych pojęć, których definicje powinny być ujęte w Poradniku, jak również ustalono wstępną strukturę Poradnika.

Etap II realizowany od czerwca do listopada 2017 r. był poświęcony na przygotowanie i przeprowadzenie badania ankietowego mobilności transportowej ludności na terenie województwa podkarpackiego. Prace polegały na:

- utworzeniu operatu losowania, wylosowaniu próby i wygenerowaniu kartoteki do badania,
- opracowaniu oprogramowania do rejestracji danych i Systemu Informatycznego Badania,
- przeprowadzeniu seminarium z udziałem ankietatorów i specjalistów wspomagających ich pracę w terenie,
- realizacji badania pilotażowego w terenie,
- sporządzeniu wniosków i spostrzeżeń z realizacji badania.

W III etapie w okresie od grudnia 2017 r. do końca maja 2018 r. prowadzono prace mające na celu podsumowanie badania pilotażowego oraz opracowanie Poradnika, w tym głównie:

- przygotowano założenia i makiety tablic wynikowych,
- dokonano analizy i weryfikacji danych jednostkowych pochodzących z badania pilotażowego,
- naliczono tablice wynikowe,
- opracowano zbiorcze wyniki badania pilotażowego wraz z wnioskami i zaleceniami,
- realizowano prace nad opracowaniem kolejnych rozdziałów Poradnika, w wyniku których powstała jego ostateczna wersja zawierająca szczegółowe omówienie wszystkich zagadnień związanych z prowadzeniem ankietowego badania mobilności transportowej ludności na poziomie lokalnym, jak również zalecenia i rekomendacje w tym zakresie oparte na doświadczeniach zebranych podczas badania pilotażowego.

Etap I i II pracy badawczej kończył się opracowaniem Raportu pośredniego z jej realizacją, a ostatni, tj. etap III – Raportem końcowym.

Wyniki pracy badawczej

Zasadniczy cel pracy badawczej obejmował zorganizowanie i przeprowadzenie ankietowego badania mobilności transportowej ludności oraz opracowanie Poradnika w tym zakresie uwzględniającego doświadczenia badania ankietowego oraz zalecenia dla przeprowadzania podobnych badań w tej tematyce przez inne jednostki, w tym głównie przez samorządy.

Obydwa zadania zostały zrealizowane w terminach ustalonych w harmonogramie.

Szczegółowe wyniki ankietowego badania mobilności transportowej ludności przeprowadzonego na terenie województwa podkarpackiego zostały zaprezentowane w Raporcie końcowym z pracy badawczej, natomiast Poradnik zawierający szeroki opis zalecanych zasad metodologicznych i organizacyjnych badania prowadzonego na poziomie lokalnym będzie udostępniony na stronie Głównego Urzędu Statystycznego oraz ministerstwa odpowiedzialnego za politykę transportową w Polsce: <http://www.stat.gov.pl>; <http://www.mi.gov.pl>

Podstawowe wyniki badania pilotażowego zawarto w części B Aneksu dołączonego do raportu końcowego.

Drugą istotną częścią pracy badawczej było opracowanie Poradnika (stanowiącego część B Aneksu dołączonego raportu końcowego), w którym zaprezentowano szczegółowo i opatrzone komentarzami oraz zaleceniami i rekomendacjami m.in.:

- zakres podmiotowy i przedmiotowy badania łącznie z zalecanymi teoretycznymi i praktycznymi zasadami losowania próby,
- wszystkie niezbędne kroki przy planowaniu wdrożenia badania mobilności transportowej w praktyce, w tym decyzje co do wyboru metodologii i organizacji oraz ich wpływ na przebieg i rezultaty badania, przy uwzględnieniu specyfiki uwarunkowań lokalnych,
- organizację pracy ankietatorów i osób koordynujących badanie w terenie, problemy, które mogą pojawić się w trakcie przeprowadzania wywiadów z respondentami w celu zebrania materiału źródłowego oraz sposoby ich rozwiązywania,
- zalecenia odnośnie do zapewnienia wymaganej jakości badania i jego wyników,
- pełen proces przetwarzania zebranych danych jednostkowych, a także sposoby ich kontroli i uzupełnienia brakujących zmiennych, zasady utworzenia baz danych zgodnie z określonymi strukturami, uogólnianie wyników i metody oceny ich jakości,
- metody prezentacji danych wynikowych w zależności od rodzaju ich odbiorców (mieszkańcy terenu, na którym przeprowadzono badanie, decydenci, analitycy transportu),
- zagadnienia ochrony danych osobowych, które szeroko omówiono, uwzględniając najnowsze wymogi prawne (RODO).

W Poradniku ujęto także zestawienia: definicji najważniejszych pojęć oraz skrótów i jednostek miary stosowanych w tym opracowaniu. Podano bibliografię i inne informacje, które dodatkowo mogą być wykorzystane przez potencjalnych zamawiających i wykonawców badania mobilności.

Opracowując Poradnik opierano się pomocniczo na standardach statystycznych obowiązujących w Unii Europejskiej.

Podsumowując, w wyniku tej pracy badawczej na podstawie przeprowadzonego badania pilotażowego powstał dokument pt.: „Poradnik w zakresie przeprowadzania ankietowego badania mobilności transportowej ludności”, który łącznie z towarzyszącymi mu przykładowymi standardowymi elementami badania może stanowić materiał gotowy do wykorzystania przy podejmowaniu decyzji o prowadzeniu badania mobilności transportowej ludności i przygotowania pełnej dokumentacji badania. Udostępnienie Poradnika zainteresowanym odbiorcom stanowi ogromny wkład dla zapewnienia harmonizacji metod stosowanych w tego rodzaju badaniach i umożliwi porównywalność wyników badań przeprowadzanych w różnych regionach kraju.